

פתרון בחינת הבגרות בהיסטוריה ב' – מועד קיץ 08

הפתרון נכתב על ידי צוות מורי קידום, יעקב רוזנטל ואיתי ורמן.

1. ברית המועצות

א. המחלוקת בין סטאלין לטרוצקי נגעה במספר תחומים: סטאלין טען כי יש לבצע את המהפכה גם בהעדרו של מעמד פועלים רחב ויש להתבסס לשם כך גם על מעמד האיכרים שהיה הגדול במדינה. לעומתו טען טרוצקי כי יש לדחות את שלב המהפכה עד להיווצרותו של מעמד פועלים רחב. סטאלין טען כי יש לבסס קודם כל את המהפכה בארץ אחת, דהיינו ברוסיה. לעומתו טען טרוצקי כי יש לפעול קודם כל לעידוד ויצירת מהפכות קומוניסטיות כלל עולמיות במדינות אחרות. סטאלין טען כי יש להשתמש בהון זר מהמערב לצורך הצמיחה הכלכלית בברה"מ. לעומתו טען טרוצקי כי אין להשתמש בכסף זר מהמערב. במטרה לנצח במאבקו את טרוצקי חבר סטאלין לזינובייב וקאמיניב וכן הכניס אנשים משלו לשורות המפלגה מכיוון ששלט על הכרסות של אנשי המפלגה וכך זכה לרוב בקרב המפלגה הקומוניסטית שאיפשר לו לסלק את טרוצקי משורותיה.

ב. המטרה של התוכנית הסובייטית ליישוב היהודים בחבל בירוביג'אן הייתה: ליישב את האזור על גבול סין שהיה שומם באוכלוסיה ידידותית הנאמנה למשטר הסובייטי, העברת היהודים לשם הייתה אמורה לפתור את בעיית האנטישמיות, להוות תחליף לרעיון הציוני ובכך לשבור את התנועה הציונית היהודית. התוכנית נכשלה כיוון שרק מעט מהיהודים, כעשרים אלף, עברו לחבל. התנאים באזור היו קשים מדי, המהגרים היהודים לא התרגלו למזג האוויר, היהודים לא התלהבו לעבור למקום רחוק השונה כל כך מהווי החיים היהודי בתוך רוסיה.

2. ברית המועצות

א. שלושה צעדים שביצע סטאלין בתחומים הכלכלי או הפוליטי-שלטוני על מנת לבסס את המשטר הטוטליטרי בבריה"מ:

- תיעוש וקולקטיביזציה במטרה לרתום את מעמד האיכרים לטובת הכלל המדינה ולהתאימו לאידיאולוגיה הקומוניסטית.
- ביצוע תוכניות חומש במטרה ליצור במדינה מעמד פועלים גדול וחזק וכן כדי להפוך אותה למדינה מתועשת ומודרנית
- הקמת מערכת חינוך וכפית החינוך על האוכלוסייה במטרה גם לקדם את האזרחים הסובייטים מבחינת השכלתם וגם על מנת להחדיר בדרך של חינוך את רעיונות האידיאולוגיה הקומוניסטית

ב. שלוש דוגמאות להחרפת היחס של המשטר הסובייטי כלפי יהודי רוסיה בשנות השלושים:

- ביטול היבסקציה מה שהוביל לסגירת בתי הספר שהוקמו על ידי הארגון.
- מעצרים והגליות של חברי היבסקציה וכן של יהודים בכלל.
- סגירת בתי כנסת, צמצום ההיתרים להענקת שירותים דתיים עד לאיסור מוחלט, חובת עבודה בשבת בקואופרטיבים.

3. פולין:

א. שלושה קשיים שהיו לפולין בין שתי מלחה"ע בתחום הכלכלה:

- אזורים רבים התבססו על חקלאות לא מודרנית.
- הצורך ליצור כלכלה אחידה במדינה שבמשך שנים רבות שלטו בה אימפריות שונות שהשיטות הכלכליות בהן היו שונות (צורך במטבע אחיד, מיסוי אחיד, מכס וכו')
- רוב המשקיעים היו מארצות חוץ, לכן הרווחים עברו אליהם ולא נשארו בפולין.

ב. השינויים בחיי היהודים בתחום הכלכלה:

- אבדן מקורות תעסוקה "מסורתיים" שבהם עסקו יהודים במשך תקופה ארוכה לפני הקמת פולין העצמאית (מסחר, תיווך פנים וכו').
- יהודים עברו מתחום התיווך למקצועות חופשיים (שיעור היהודים בין העוסקים במקצועות חופשיים היה גבוה משיעורם בכלל האוכלוסייה), דבר שהביא לעלייה ברמת החיים.
- יהודים החלו לעסוק במקצועות הקשורים לתעשייה קלה ומלאכה, מקצועות שעדיין לא הפכו למונופול ממשלתי.

הסיבות לשינויים:

- "הסכם המיעוטים" שעליו חתמה פולין כתנאי לעצמאותה שנתן שוויון זכויות למיעוטים הלאומיים החיים בפולין, כולל היהודים. נדבר זה אפשר ליהודים להשתלב במקצועות החופשיים ובמסחר העירוני.
- הלאמת חלק מהמקצועות שבהם עסקו קודם היהודים והפיכתם למונופולים ממשלתיים.

4. פולין:

- א. "חוזה המיעוטים" שנכפה על השלטון הפולני גרם לכעס ולתסכול של העם הפולני.
- נוצר קושי לגבש חברה לאומית פולנית במדינה החדשה שהוקמה, בהיותה מושפעת במיעוטים לאומיים, בעלי מסורות ותרבויות שונות ואינטרסים שונים.
 - האוקראינים, הגרמנים והליטאים שאפו לחזור ולהתאחד עם בני עמם וזכו ליחס נוקשה ולאפליה.

ב. שתי דוגמאות להחרפה ביחס של השלטון ו/או החברה בפולין אל היהודים משנת 1935:

- דחיית יהודים משירות במוסדות ממשלתיים, כמו בתי ספר, בתי חולים וחברות בבעלות ממשלתית.
- "פסולי הגטו" – סטודנטים יהודים אולצו לשבת בצד שמאל של הכיתה.

* תעמולה באמצעי התקשורת נגד היהודים.

הגורמים להחרפה:

- מותו של פילסודסקי, שבתקופתו היחס אל היהודים היה טוב יחסית.
- השפעת התעמולה הנאצית מגרמניה.
- לאור הקשיים הכלכליים בשנות ה-30' גברה התסיסה החברתית כנגד היהודים.

5. ארה"ב

א. המאפיינים של כלכלת ארה"ב בשנות העשרים :

- השקעות רבות בבורסה של אנשים פרטים, בנקים וחברות.
- עלייה עצומה ביצור תוך התבססות על טכנולוגיה מתקדמת.
- הסתגרות הכלכלה האמריקנית בתוך עצמה והתבססות על השוק המקומי מתוך

תפיסה כי שוק

זה מספיק על מנת לקלוט את כמויות הייצור.

- הקמה של תאגידי ענק שמיזגו מספר גופים עסקיים גדולים כמו בנקים. אחד המאפיינים של הכלכלה האמריקנית שהאיץ את "המשבר הכלכלי הגדול" : ההשקעות העצומות במניות ספקולטיביות גמרו בסופו של בר, מרגע שהתחילה ההחלשות בכלכלה לבהלה של מכירת מניות, ירדה בערכן וקריסה של גופים עסקיים כמו בנקים שאיבדו את כל כספי הלקוחות בהשקעה במניות שאבד ערכן.

ב. שינויים בחייהם של יהודי ארה"ב בשנות ה-20 בשני תחומים:

דמוגרפיה: סגירת שערי ארה"ב להגירה יהודית ב 1924 גרמה לכך שמרבית הגדילה אצל היהודים בארה"ב הייתה גדילה טבעית ולא כתוצאה של הגירה ממזרח אירופה. כלכלה: היהודים הצעירים החלו ללמוד באוניברסיטאות ולהיכנס לעולם העסקים ובכך חל שינוי בעיסוקם המרכזי של היהודים שהיה עד אז עבודה במעלי טקסטיל.

6. ארה"ב

- א. שני ביטויים של המשבר הכלכלי הגדול בארה"ב:
 - התמוטטות הבורסה ב אוקטובר 1929 מה שהוביל לאובדן רכוש עצום בארה"ב.
 - עליה במספר המובטלים מקרב העובדים בארה"ב.

רוזוולט ניסה להתמודד עם המשבר הכלכלי הגדול במספר דרכים: יצירת תוכנית הבראה למשק האמריקני בשם "ניו-דיל" שכללה: התערבות של המדינה בחי הכלכלה, בשונה מהתפיסה הרפובליקנית, רפורמה בבנקים ובבורסה – סגירה מיידית של כל הבנקים ומתן אפשרות רק לבנקים שיכולים לתת ערבויות לכספי הלקוחות להיפתח, הטלת הגבלות על הלוואות לצורך השקעות במניות, הגבלת הייצור התעשייתי וחקיקת חוקים שיאפשרו לתעשיינים לשמור על רמת מחירים קבועה תוך המשך העסקתם של הפועלים ומניעת אבטלה, הקמת "רשות עמק הטנסי" לעבודות יזומות, שיקום החקלאות שכללה צמצום מספר היבולים והשמדת עודף של תוצרת חקלאית במטרה להעלות את מחירם, מדיניות של סעד לנזקקים בעזרת חוק הביטוח הלאומי והחזרת האמון במדינה.

ב. מיקומה של מדינת ישראל בהשקפתם של שניים מהזרמים הדתיים של יהודי ארה"ב:

- הזרם הרפורמי: ראו היהודים קהילה דתית ולא אומה ולא תמכו בהקמת בית לאומי לעם היהודי בא"י.

- הזרם הקונסרבטיבי: תנועה זו תמכה בתנועה הציונית בתחילת דרכה ועד הקמת מדינת ישראל התנועה הקונסרבטיבית חיפשה דרכים תמוך במאבק הציוני.

7. צרפת:

א. השפעת תוצאות מלחה"ע הראשונה על צרפת בתחומי הכלכלה והביטחון:

- כתוצאה מהמלחמה נהרסו באזור הצפון מזרחי של צרפת מפעלי תעשייה, בנייני ציבור ומגורים.
- הי צורך בכספרים רבים לשיקום מילוני הפצועים, הנכים ומשפחות ההרוגים.
- בתחום הביטחוני צרפת סבלה מבעיה דמוגרפית מול גרמניה ונקטה בקו הגנתי שהובילה לבניית קו מאז'ינו ולא השקיעה בצבא התקפי ומודרני. בהסכמי וורסאי דרשה צרפת (קלמנסו) להעניש בחומרה רבה את גרמניה כי חששה ממנה.

ב. הגישות בשאלת ההשתלבות בחברה הצרפתית:

- הוותיקים – נהנו משוויון זכויות מלא וראו עצמם כצרפתים לכל דבר, הזדהו עם המדינה, הם השתלבו בכל תחומי החיים בצרפת ובחברה הצרפתית, אולם היו צריכים להתאמץ כדי להוכיח שהם ראויים להתקדם בסולם החברתי. הם ראו בצרפת את ביתם. הוותיקים השתלבו בחברה הצרפתית, בחיי התרבות והצירה, בתעשיית הקולנוע, תיאטראות, אומנות, ספרות וכו'. חלק גדול מהם היו חילונים.
- הזרים – היהודים הזרים ראו את עצמם קודם כל כיהודים, רצו לשמור על ייחודם והסתכלו בחשדנות אל החברה הצרפתית. חלק מהם השתלבו בחברה הכללית אבל המשיכו לשמור על יהדותם ועל בית הכנסת כמרכז חייהם. הזרים שמרו על שפת היידיש, הקימו ארגונים חברתיים, כלכליים ותרבותיים משלהם והתגוררו בשכונות משלהם, הם לא ראו עצמם כצרפתים לכל דבר, כפי שהוותיקים ראו, ולא השתלבו באופן מלא בחברה, כמו הוותיקים.

8. צרפת:

א. הבעיות של צרפת:

- בעיה דמוגרפית – מול גרמניה.
- בעיה ביטחונית – התבססות על מדיניות של הגנה במקום התקפה – קו מאזינו.
- בעיה פוליטית – פיצול פוליטי בין ימין לשמאל, ריבוי מפלגות, החלפת ממשלות.

ב. התגובות של היהודים על התגברות האנטישמיות בצרפת בשנות ה-30:

הוותיקים:

האמינו שהאנטישמיות היא "ייבוא" מגרמניה הנאצית ושבעזרת הממשלה הצרפתית היא תחלוף.

- הפגנת סולידאריות עם החברה הצרפתית והבלטת הפטריוטיות שלהם כדי לשלול את טיעוני האנטישמים.
- מדיניות של הרגעה והימנעות מהפגנות כדי לא לעורר סערה.
- התנגדות לקו הפעיל של היהודים "הזרים" ודרישה מהם להימנע מפעילות פוליטית ומהשתתפות בהפגנות.

הזרים:

- לא האמינו שהאנטישמיות היא דבר חולף ולא סמכו על הממשלה הצרפתית. נקטו בקו פעיל בניסיון לבלום את האנטישמיות.
- הקמת "החזית העממית היהודית"
 - הקמת "הליגה נגד אנטישמיות (1928)
 - השתתפות בהפגנות נגד גזענות, שארגן השמאל בצרפת.

פרק שני:

9. בניית המשטר הנאצי ודרכי ההתמודדות של היהודים עם מדיניות הנאצים:

א. חוק ההסמכה מעניק לממשלה הנאצית זכות לחוקק חוקים ולתקן חוקים ללא אישור הרייכטאג במשך 4 שנים, גם חוקים הסותרים את החוקה. שתי דוגמאות לכך שהיטלר לא קיים את ההתחייבות מהקטע:

- הפגיעה בשלטון הפדראלי
- ביטול כל המפלגות וכינון מדינה חד מפלגתית
- איחוד משרת הנשיא והקנצלר.

ב. שלוש דרכי התמודדות של היהודים בגרמניה:

* הגירה – התאחדות ציוני גרמניה.

* הסתגלות למצב תוך תקווה לשינוי – חיילי ברית החזית, האורתודוקסים, האודה המרכזית.

* היערכות מחדש – "הנציגות הארצית של היהודים בגרמני" בראשות ליאו בק.

10. אידיאולוגיה ומדינות חו. בגרמניה הנאצית (1933-1941)

א. שניים מעקרונות האידיאולוגיה הנאצית הבאים לידי ביטוי בקטע:

- "מרחב מחייה" – לגרמניה מגיע להשתלט על העמים הסלביים במזרח כדי שיהיו מקורות מחייה לעוד 100 מילון גרמנים בעתיד.
- תורת הגזע – מדרג גזעי שבראשו הגזע הארי "יצורי התרבות", באמצע המדרג – הגזעיים הסלביים "נושאי התרבות", העבדים, ובסוף המדרג תת הגזע השמי "הורס התרבות"

ב. שלוש דוגמאות למימוש אחד מהעקרונות במדינות החוץ:

- חיסול צ'כוסלובקיה – הקמת סלובקיה במזרח ושליטה גרמנית במערב.
 - כיבוש פולין – חלוקה עם בריה"מ.
 - מבצע ברבארוסה – הפלישה לבריה"מ.
- שלושת הדוגמאות האלו מבטאים את עקרון "מרחב המחיה".

11. הגטאות:

א. מטרות מוצהרות:

- * אוטונומיה ליהודים , מקום להגנה על היהודים.
- * לבודד את היהודים הגורמים למחלות מדבקות.
- * לבודד את היהודים בגלל העבודות המזיקות שהם עוסקים בהם.

מטרות אמיתיות:

- לגרום לתמותה "טבעית".
- לרכז את היהודים, לפקח עליהם ולנצל אותם בעבודות כפייה.
- אריזציה של הרכוש היהודי.

דרכי הפיקוח על הגטאות – בתוך הגטו – יודנראט, "משטרה יהודית", גסטפו. בשערים – שוטרים פולנים. מסביב – חיילים גרמניים.

ב. התמודדות:

- הברחות
- מוסדות חינוך ותרבות
- קיום חיים דתיים

12. תוניסיה בימי הכיבוש הנאצי

א. עמדתו של שר החוץ ריבנטרופ כלפי יהודי תוניסיה היא שהם נחשבים ליהודים לכל דבר כמו יהודי אירופה ולכן הם מהווים סכנה , על פי האידיאולוגיה הנאצית, כמו יהודי אירופה ולכן יש לבצע את מדיניות "הפתרון הסופי" נגד יהודי תוניסיה בדיוק כמו שעושים הגרמנים ובני בריתם באירופה עצמה.

ב. שלושה צעדים שנקטו הנאצים נגד יהודי תוניסיה:

- הוקם ועד חדש לקהילת יהודי תוניסיה שדמה ליודנראטים באירופה.
- יהודים גויסו לעבודות כפייה.

- הגרמנים החלו במאסרים המוניים של יהודים, פגיעה במוסדות יהודיים, מאסרים והגליות להשמדה באירופה.

קורות יהודי תוניסיה הם חלק מהשוואה כיוון שהנאצים ראו בהם יהודים שיש להשמידם במסגרת תוכנית "הפתרון הסופי" ליהודי העולם כולו. יהודי תוניסיה ניצלו לא כיוון שהנאצים החליטו לא להשמידם אלא מכיוון שהגרמנים לא הצליחו לשלוט בצורה משמעותית בתוניסיה לפרק הזמן הדרוש לביצוע ההשמדה.

13. הישוב היהודי בא"י בזמן מלחמת העולם השנייה

א. מנהיגי היישוב היהודי והתנועה הציונית התלבטו בשאלת המדיניות כלפי בריטניה עם פרוץ מלחמת העולם השנייה כיוון שלאחר מאי 1939 עם פרסום הספר הלבן השלישי הוחלט על מלחמה כוללת בבריטים לצורך ביטולו של הספר הלבן אולם עם פרוץ המלחמה היה ברור שהאויב המשותף של היהודים ושל הבריטים כאחד היא גרמניה הנאצית ולכן אסור לפגוע במאמצי המלחמה הבריטיים נגד גרמניה בעת זו.

ההחלטה של הנהגת היישוב הייתה להמשיך את המאבק בספר הלבן השלישי בעלייה והתיישבות כאילו אין מלחמה ולשתף פעולה עם הבריטים מבחינה צבאית נגד הגרמנים כאילו אין ספר לבן.

שתי דוגמאות למדיניות זו :

- שיתוף פעולה צבאי : התגייסות לצבא הבריטי והקמת החי"ל ב 1944.
מאבק בעלייה והתיישבות : הקמת ישובים לא חוקיים במקומות חדשים כמו למשל מצובה, בית הלל וכפר סאלד.

ג. אחת מתוכניות העזרה וההצלה ליהודי אירופה הייתה "תכנית אירופה" שנוקמה בשנת 1943 שדיברה על עצירת גירוש יהודי סלובקיה באמצעות תשלום שוחד של חמישים אלף דולר לאחר ניהול משא ומתן של יהודים מחברי "קבוצת העבודה" הסלובקית עם אייכמן. הגירושים אכן הופסקו אם כי לא ברור שאכן הופסקו בגלל העברת הכספים.

פרק שלישי – אפשרות א':

14. "שארית הפליטה" ועמדת המעצמות כלפי היהודים העקורים:

א. הקשיים של היהודים:

* קשיים פיזיים ופסיכולוגיים.

* אובדן הרכוש.

* אנטישמיות.

השפעות פוגרום קילצ'ה – אירוע טראומטי שגרם ליהודים להבין שהם חייבים לברוח מפולין ומזרח אירופה. בתוך כשלושה חודשים עזבו בדרכי הבריחה ב- 100000 יהודים והצטרפו לתנועת הבריחה ההמונית, רובם הגיעו אל מחנות העקורים בגרמניה ואוסטריה.

ב. עמדת ארה"ב ובריטניה:

* ארה"ב – הנשיא טרומן הרגיש אשמה על כך שארה"ב לא עזר ליהודים בתקופת השואה ושלה שליח מטעמו – ארל הארסין, אל מחנות העקורים. הארסין חשב שיש רק 100000 עקורים, הוא לא ידע שיש עוד רבים אחרים בדרכים. דו"ח הארסין המליץ על עליית 100000 יהודים באופן מיידי לארץ ישראל.

* בריטניה – שר החוץ בוויין לא רצה שבריטניה תסתכסך עם הערבים ואל עם ארה"ב. בנאומו הוא מסביר שהפתרון הנכון לעקורים הוא חזרתם לבתיהם באירופה וששם יעזרו בשיקומה של אירופה. הוא מפריד בין בעיית ארץ-ישראל לבין שאלת הפליטים ומסביר שלבריטניה מחויבות גם לערבים ולא רק ליהודים. הוא מצהיר שהספר הלבן השלישי יישאר בתוקף וכן חוק הקרקעות. כדי להימנע מעימות עם ארה"ב, בוויין מזמין את ארה"ב להשתתף בוועדה משותפת עם בריטניה לפתרון המשבר.

15. דרכי המאבק של היישוב היהודי בבריטים (1945 – 1947):

א. "המאבק הצמוד":

מטרה – סילוק הבריטים מהארץ והקמת מדינה יהודית.
מי תמך – רוב היישוב העברי, ראשי היישוב, התנועה הציונית, ארגון ההגנה.
תחומי המאבק: ההעפלה, התיישבות, מאבק מדיני.

נימוקים:

- אין לפגוע באופן המוסרי של היישוב העיברי ויש לשמור על תמיכת דעת הקהל העולמית בהקמת מדינה יהודית.
- חשש מתגובה בריטית קשה שתסכן את היישוב העברי.

ב. "המאבק הרצוף":

מטרה – סילוק הבריטים מהארץ והקמת מדינה יהודית.
מי תמך – התנועה הרוויזיוניסטית, האצ"ל והלח"י.
תחומי המאבק – מאבק צבאי.

נימוקים:

- הבריטים הם אויב וכל הדרכים כשרות לסילו מהארץ.
- מאבק צבאי יכביד על הכלכלה הבריטית ויגרור דעת קהל בבריטניה שתלחץ על הממשלה הבריטית לצאת מארץ-ישראל.

16. ההכרזה על הקמת המדינה:

א. הסיכונים:

- * חשש מבידוד בינלאומי, כי ארה"ב דרשה לדחות את ההכרזה ולא תתמוך במדינה.
- * סכנה מפלישת הצבאות הסדירים של מדינות ערב.
- * החלטת עבדאללה מלך ירדן להצטרף לפלישת צבאות ערב לארץ-ישראל.

ב. הסיכויים:

* לא להחמיץ שעה היסטורית ולא ליצור וואקום שלטוני.

* מדינה ריבונית תוכל לרכוש נשק.

* מדינה ריבונית תוכל לקלוט עלייה.

יחידת גישור:

17. שתי סיבות לפרוץ מלחמת ששת הימים:

* הצעדים של נאצר: תגבור הכוחות המצריים בסיני, דרישתו לפינוי כוח האו"ם מסיני, סגירת מיצרי טיראן וברית צבאית על ירדן.

* חולשתה של ישראל בעיני הערבים – לוי אשכול במקום דוד בן גוריון והמיתון הכלכלי.

18. שתי דרכים להתמודד עם הקשיים בקליטת העולים:

* קשיי מגורים - מעברת, שיכונים, ערי פיתוח.

* קשיים חברתיים - "חוק חינוך חובה" (1949).

19. המניעים של מצרים וסוריה למלחמת יום כיפור:

* תוצאות מלחמת ששת הימים – החזרת כבודן של מצרים וסוריה.

* קיפאון מדיני – שבירת הקיפאון המדיני והושבת ישראל למו"מ על החזרת השטחים.

פרק רביעי אפשרות ב'

נושא הרחבה

20. מצרים בימי נאצר

א. מדיניות הפנים של נאצר הצליחה לשפר את מעמד הפועלים מבחינה כלכלית, לייצר מקומות עבודה חדשים, לשפר את המצב הכלכלי הכולל של מצרים ולחזק את הזהות הלאומית המצרית.

שלוש דוגמאות ליישומה של מדיניות פנים זו:

- רפורמה אגררית שכללה חלוקה מחדש של אדמות המדינה והגבלת השטח שיכולות להחזיק המשפחות האמידות.
- חקיקת חוקים שיגנו על זכויות העובדים כמו הגבלת שעות העבודה, תשלום ימי חופשה ואיסור על העסקת ילדים.
- הנהגת חינוך חנם במדינה בכל בתי הספר היסודיים וכן הבטחת לימודים בבית הספר העל יסודיים והאוניברסיטאות.

ב. מדיניות החוץ של נאצר כללה את השאיפה לאיחוד העולם הערבי סביב מצרים שהתבססות על דמותו הנערצת של נאצר. נאצר גם ראה את עצמו כמוביל העולם הערבי בהתנגדות למדינות המערב ולאמפריאליזם. נאצר ראה את מצריים כמדינה מרכזית בשלושה מעגלים – המעגל של מדינות ערב, המעגל של המדינות האפריקניות והמעגל של המדינות המוסלמיות.
נאצר פעל למען איחוד מדינות ערב בפעולות כמו יצירת הקע"ם – קהילה ערבית מאוחדת תוך שהוא יוצר איחוד עם סוריה ב 1958, איחוד שהתפרק ב 1961 כשנאצר רואה את מצריים קודם כל כחלק מהעולם הערבי.
כמגמת פיצול אפשר לראות את מעורבותה של מצריים במדינות אחרות והתנגדותה לשיתוף פעולה עם מדינות המערב. בין השנים 1962 ל 1967 הייתה מצרים מעורבת במלחמת האזרחים בתימן .

21. עליה וקליטה

א. השיקולים שהשפיעו על מדיניות קליטת העולים:
- יצירת קריטריונים, עליה סלקטיבית, שעל פיהם יעלו תחילה עולים שיתאימו לאפשרויות הקליטה במשק של מדינת ישראל כמו גיל, מצב בריאותי, רמת השכלה ויכולת להשתלב בשוק העבודה.
- עלייה לא מבוקרת של יהודים שנמצאו במדינות ערב שבהן יש סיכון לחייהם של היהודים.

ב. אחד הקשיים של עליות אלו הייתה בעיית הדיור. לעולים רבים ממזרח אירופה היו קשרים ומשפחה בארץ ישראל עובדה שאפשרה להם למצוא דיור ועבודה ביתר

קלות. כמו כן הם גם התאימו יותר לתפיסה התרבותית- חברתית של היהודים הותיקים בארץ. לעולים מצפון אפריקה היה קושי במציאת דיור ועבודה, גם בגלל מספר ילדים רב ולכן רבים מהעולים מצפון אפריקה התקשו למצוא עבודה ודיור ונשארו תקופה ארוכה במעברות בתנאי מגורים קשים.

22. מלחמת ששת הימים

א. הגורמים למתיחות בין ישראל לסוריה ומצרים שהובילו לפרוץ מלחמת ששת הימים:
- מדינות ערב לא השלימו עם קיומה של מדינת ישראל. מדינות ערב לא הצליחו להחזיר לידן את השטחים שכבשה ישראל במלחמת העצמאות ולכן החליטו על דרך צבאית.
- מדינות ערב התעצמו מבחינה צבאית וכחלק מהמלחמה הקרה קיבלו נשק והדרכה צבאית מבר"מ מה שהגביר את הביטחון שלהן ביכולתן לנצח את ישראל.
- הפליטים הפלסטינים והקמתו של ארגון פת"ח ולאחר מכן אש"ף גרמה לחיזוק המתח בגבולות.
- הערכות מחודשת של נאצר בגבול של סיני, סילוקם של אנשי האו"ם מהגבול והפרת ההבנות שהגיעו אליהן לאחר מבצע קדש.
- הסכם הגנה של ירדן ומצריים במאי 1967 שנוסף להסכם ההגנה בין מצרים לסוריה וסגירת מחודשת של מיצרי טיראן.

ב. ההשפעות של תוצאות מלחמת ששת הימים על החברה והכלכלה בישראל:
- יצירת גבולות חדשים במזרח התיכון ובישראל חייבה את צה"ל בהערכות חדשה במטרה לשמור על הגבולות האלה ובכך נגרמה עלייה בתקציב הביטחון.
- מדינת ישראל נכנסה לתקופה של אופוריה ולכן סירבה להצעות שלום שונות ממדינות ערב מה שהוביל בסופו של דבר למלחמת יום הכיפורים.
- מדינת ישראל החלה לשלוט על אוכלוסיה פלסטינית גדולה ביהודה שומרון וחבל עזה וכן במזרח ירושלים.
- תוצאות המלחמה גרמו למחלוקת בין ימין ושמאל בישראל לגבי שאלת גורל השטחים ביהודה שומרון וחבל עזה ובשאלת היחס לאוכלוסיה הפלסטינית.

יחידת מבוא

23. שני גורמים שהביאו לסיום המנדט הבריטי:

- הפעולות של המחתרות היהודיות נגד השלטון הבריטי בא"י שהובילו להוצאות כספיות ולאבדות בנפש לבריטניה ולחץ בדעת הקהל הבריטית ליציאה בריטית משטחי א"י.
- פקיעת תוקף מועד המנדט שחייב את בריטניה להחזיר את שאלת א"י לאו"ם בתקווה אולי לקבל מנדט מחוזק על א"י שיקל עליה לשלוט באזור.

24. ברה"מ תמכה בהצעת החלוקה מהסיבות הבאות :

- רצון, כחלק מהמלחמה הקרה, לסלק את בריטניה מהמזרח התיכון ובכך להחליש את ההשפעה המערבית באזור.
- תפיסה שלפיה מדינת ישראל היהודית תהפוך לבסיס השפעה סובייטי במזרח התיכון שתחזק את מעמדה הבינלאומי של ברה"מ.
- יצירת פילוג במערב בין ארה"ב לאנגליה.

25. שני קשיים של היישוב היהודי בשלב הראשון של מלחמת העצמאות:

- בידי היישוב היהודי היה נשק קל מסוג רובים, תתי מקלעים ומרגמות ולא היה בידו כמעט נשק כבד מסוג תותחים, טנקים, ספינות קרב או מטוסים. אפשרויות ההצטיידות של היישוב היהודי היו מוגבלות ביחס לערביי ישראל שיכלו לקבל ציוד ממדינות ערב.
- ישובים מרוחקים רבים כמו גוש עציון מצאו את עצמם מנותקים מכיוון שהדרכים אליהם היו בשליטה ערבית וכך היה קשה מאוד להגן על ישובים אלו.

בהצלחה!!!